

การใช้คำแต่ละคำในหมวดคำบางหมวด

คำต่าง ๆ ซึ่งมีใช้อยู่ในภาษาสมัยก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับที่มีใช้อยู่ในภาษาสมัยปัจจุบันแล้ว ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปคือ ในภาษาสมัยก่อน คำแต่ละคำในหมวดคำบางหมวดปรากฏที่ไรต่างกับในสมัยปัจจุบัน คำที่ไรแตกต่างกันนั้นได้แก่คำในหมวดคำ 2 หมวดนี้คือ ในหมวดคำบุพบท และในหมวดคำลักษณนาม นอกจากนั้นยังปรากฏว่า คำบางคำในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำใดสองหมวด แต่ในสมัยปัจจุบันคำเหล่านั้นจะอยู่ในหมวดคำเพียงหมวดเดียว

4 5.1 คำในหมวดคำบุพบท (1)

คำในหมวดคำบุพบทบางคำในภาษาสมัยก่อน เช่น แก่, แด่, ต่อ, ใน, และด้วย มีที่ไรต่างกับในสมัยปัจจุบันดังต่อไปนี้

5.1.1 แก่ คำบุพบท แก่ ปรากฏที่ไรต่างกับภาษาสมัยปัจจุบันเป็น 2 แบบ คือ

5.1.1.1 ในกรณีสมัยก่อนไรคำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยาบางคำ

5.1.1.2 ในกรณีสมัยก่อนไรคำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยาบางคำ

และหลังคำบุพบทคำนี้เป็นคำสรรพนาม

1 ในหนังสือไวยากรณ์ "วจีวิภาค" ได้อธิบายคำบุพบทไว้ว่า "บุพบท แปลว่าคำนำหน้านาม. หมายความว่าถึงคำชนิดที่ไรนำหน้านาม สรรพนาม หรือกริยาบางพวกที่เรียกว่ากริยาสภาวะมาลา เพื่อบอกตำแหน่งของคำนาม สรรพนาม หรือกริยาเหล่านั้น ว่ามีหน้าทีอะไร" แต่ในวิธานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากจะกล่าวถึงตำแหน่งของคำบุพบทที่นำหน้าคำนามหรือสรรพนามแล้ว ยังได้กล่าวถึงคำบุพบท เมื่อปรากฏอยู่หลังคำกริยาแต่ละคำในสมัยก่อนว่ามีลักษณะแตกต่างกับสมัยปัจจุบันอย่างไรบ้าง

5.1.1.1 ในกรณีที่มีพยักหน้าใช้คำบุพบท "แก่" ตามหลังคำกริยาบางคำ

ในกรณีเช่นนี้ ในสมัยปัจจุบันจะมีลักษณะต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1.1.1.1 ในปัจจุบันไม่ต้องมีคำบุพบทตามหลังคำกริยาเหล่านั้น

5.1.1.1.2 ในปัจจุบันใช้คำบุพบทคำอื่นตามหลังคำกริยาเหล่านั้น

5.1.1.1.1 ในปัจจุบันไม่ต้องมีคำบุพบทตามหลังคำกริยาเหล่านั้น

ในกรณีที่มีพยักหน้าใช้คำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยาบางคำ

ได้แก่คำกริยา โกรธ, คูหมิ่น, ถึงใจ, ทำร้าย, วิวาท, สงสัย, และ อาราธนา ในปัจจุบันไม่ต้องมีคำบุพบทตามหลังคำกริยาเหล่านี้ เช่น

โกรธแก่

(สมัยก่อน) ใช้ โกรธแก่

(ปัจจุบัน) ใช้ โกรธ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "พระมหาเทวีไคทรงฟังคังนั้นก็โกรธแก่สมิงมราหู
จึงตรัสพอ"

(ราช. 167)

หมายเหตุ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 345-7 เรื่อง "ประกาศให้ใช้คำ
กับ, แก่, แด, แด, ต่อ, ใน, ยิง, ในที่ควร" กำหนดให้ใช้ว่า "โกรธแก่" ซึ่งตรงกับ
ตัวอย่างในสมัยรัชกาลที่ 1

คูหมิ่นแก่

(สมัยก่อน) ใช้ คูหมิ่นแก่

(ปัจจุบัน) ใช้ คูหมิ่น

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "เคียวเหียนที่ปรึกษาจึงว่าแก่ขุนกวณา ซึ่งเป็นเหตุทั้งนี้
เพราะทานทงคูหมิ่นแก่ข้าศึกมิไกรรักษาตัว"

(สาม. 771)

ถึงใจแก่
(สมัยก่อน) ไซ้ ถึงใจแก่
(ปัจจุบัน) ไซ้ ถึงใจ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "แลลลิตุยกุยกี้เอาเงินทองไปถึงใจแก่ขึ้นที่ซึ่งรักษำพระเจ้า
เห็นเศ แล้วสั่งว่า ถ้าไคยั้นพระเจ้าเห็นเศเศตรีสี่เศแลร่าย
ประการใด ก็ให้เอาเนื้อความมายอก" (สาม. 131)

คำว่า ถึงใจ มีความหมายตามพจนานุกรม ๆ ว่า "สมใจ, สะใจ" ตาม
ตัวอย่างนี้ คำว่า ถึงใจแก่ - นาม น่าจะมีความหมายว่า "สมใจผู้รับ" แต่ในปัจจุบัน
ใช้คำนี้ตามลำพังโดยไม่ต้องมีคำบุพบท แก่ ตามหลัง และมีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ
คือ "สมใจ, สะใจ" เช่น "คำพูดของเขาถึงใจผู้ฟังดีมาก"

ทำร้ายแก่
(สมัยก่อน) ไซ้ ทำร้ายแก่
(ปัจจุบัน) ไซ้ ทำร้าย

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "โจโจเป็นคนมีความคิด กลัวว่าจะไต่หาไปถึงแล้ว
จะทำร้ายแก่ทาน" (สาม. 825)

รัชกาลที่ 4 "จึงไค้แต่งไค้เรือรบสองลำออกไปอยู่รักษาเมือง
กำปอดป้องกันไม่ให้พวกเขมร ที่กำเรบนั้นทำร้ายแย่งชิง
แกลुकควานิชชาวต่างประเทศ" (พระราชสาส์น. 35)

รัชกาลที่ 5 "ตกลงเข้าใจแน่ซัคว่า ตัวมอดที่ไค้ตายไปนี้เพราะ
แมลงนั้นไค้ทำร้ายแกมัน" (วชิรญาณ. 36/3580)

หมายเหตุ แบบสอนหนังสือไทย อักษรประโยค หน้า 206 กำหนดให้ไซ้ตรงกับตัวอย่าง
สมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ว่า "ทำร้ายแก่" ดังนี้ "ที่ 39 ทำร้ายแก่ เหมือนคำว่า คนร้าย
เที่ยวทำร้ายแก่ชาวบ้านชาวเรือขึ้นล่องเนื่อง ๆ"

- ✓ วิวาทแก่
(สมัยก่อน) ใช้ วิวาทแก่
(ปัจจุบัน) ใช้ วิวาท

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ครั้นต่อมาเกิดวิวาทแก่กัน หาผู้ไต่จบบังคับบัญชามิได้" (1 กฏ. 10)

- ✓ สงสัยแก่
(สมัยก่อน) ใช้ สงสัยแก่
(ปัจจุบัน) ใช้ สงสัย

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ตั้งโต๊ะมิไต่ความสงสัยแก่ของขุน" (สาม. 108)

- ✓ อาราธนาแก่
(สมัยก่อน) ใช้ อาราธนาแก่
(ปัจจุบัน) ใช้ อาราธนา

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "กรุงสยามขออาราธนาแก่สิ่งซึ่งเป็นประธานในสากลโลก
ให้มีเทพยานุเคราะห์ แยกกรุงฝรั่งเศส (พระราชดำสัน. 9-10)

5.1.1.1.2 ในปัจจุบันใช้คำบุพบทคำอื่นตามหลังคำกริยาเหล่านั้น

ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยาบางคำ
ไต่แก่คำกริยา ทวง, กล่าว, ปรึกษา, และเห็น ในปัจจุบันจะใช้คำบุพบทคำอื่นหลังคำกริยา
เหล่านี้ เป็นทวงจาก, กล่าวอะไรกับ, ปรึกษากับ, และเห็นกับ เช่น

ทวง
(สมัยก่อน) ไซ้ ทวงแก่
(ปัจจุบัน) ไซ้ ทวงจาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "เมื่อท่านช่างนั้นเหลียงบูเหี้ยวแลนายคานหาตำบดเสียด
ใครมาทวงที่ระยะแก่ท่านบ้าง ครั้นท่านเสียดที่แก่ชาติก็ถึง
แก่ความตายแล้ว ท่านมาร้องทวงที่ระยะแก่ใครเล่า" (สาม. 1119)

กลัว ทั้งในภาษาสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน คำกริยา กลัว ไซ้ตามลำพังใดโดย
ไม่คงมีคำบุพบทตามหลัง แต่เมื่อไซ้กับคำว่า อะไร เป็น กลัวอะไร แล้ว ในสมัยก่อน
จะไซ้คำบุพบท แก่ ตามหลัง แต่ในปัจจุบันไซ้คำบุพบท กับ แทน
(สมัยก่อน) ไซ้ กลัวอะไรแก่
(ปัจจุบัน) ไซ้ กลัวอะไรกับ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ฝ่ายเมืองเราโตะเองก็เป็นทหารเอก สู้คนไค้ถึงหมื่นหนึ่ง
จะกลัวอะไรแก่เล่าปี" (สาม. 752)

ปรึกษา

(สมัยก่อน) ไซ้ ปรึกษาแก่
(ปัจจุบัน) ไซ้ ปรึกษากับ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "จิวี่จึงปรึกษาแก่ทหารทั้งปวงว่า ผู้ไค้จะอาสาตีฝ่าเข้าไป
บอกกำแหงไทรว่าเรายกกองทัพมาถึงแล้ว" (สาม. 740)

"แล้วเล่าปีจึงปรึกษาแก่ขงเบ้งแลทหารทั้งปวงตามคำ
ไค้ยัง" (สาม. 752)

หมายเหตุ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 345 - 7 เรื่อง "ประกาศให้ใช้ คำว่า กั้ม, แก, แคะ, แด, คอ, ไน, ยั้ง, ไนที่ควร" กำหนดให้ใช้ตรงกับสมัยปัจจุบันว่า "ปรึกษากั้ม" เช่น "นายปรึกษากั้มขาว"

เห็น

(สมัยก่อน) ใช้ เห็นแก่ตา

(ปัจจุบัน) ใช้ เห็นแก่ใจ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "แต่จะถือเอาแต่คำที่ไค่ฟังแล้วจะมีหนังสือห้ามเรือบ
ออกไปยังไม่ควร จะไครไค่ไปเห็นความวุ่นวายนั้นแก่ตา" (พระราชสาส์น. 36)

รัชกาลที่ 6 "แต่ส่วนความลำบากและความรำคาญต่าง ๆ มีอยู่เพียงใจ
คนโดยมากที่มีไค่เห็นแก่ตาก็จะไม่ไครรู้สึก" (สงคราม. 26)

คำว่า "เห็นแก่" ในสมัยปัจจุบันมีความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า
"คิดเห็นค่อนข้างใดข้างหนึ่ง, มุ่งเฉพาะเพื่อ"

5.1.1.2 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท "แก่" ตามหลังคำกริยาบางคำ และหลังคำบุพบทคำนี้เป็นคำสรรพนาม

ในกรณีเช่นนี้ ปรากฏว่าในสมัยปัจจุบันจะไม่ใช้คำบุพบทคำนี้แล้ว
ส่วนคำสรรพนามจะปรากฏเป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1.1.2.1 ในปัจจุบันไม่ต้องใช้คำสรรพนาม

5.1.1.2.2 ในปัจจุบันคำสรรพนามคำนั้นอยู่ข้างหน้าคำกริยา

5.1.1.2.1 ในปัจจุบันไม่ต้องใช้คำสรรพนาม

ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยาบางคำ
ไค่แก่คำกริยา ขอดภัย และหลังคำบุพบทคำนี้เป็นคำสรรพนาม ในปัจจุบันจะไม่ใช้คำบุพบท แก่
และคำสรรพนามคำนั้นแล้ว เช่น

ขอลภัย

(สมัยก่อน) ไซ้ ขอลภัย - แก - สรรพนาม

(ปัจจุบัน) ไซ้ ขอลภัย

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ข้าพเจ้าใจเบาไม่รู้เลยว่าท่านมีสติปัญญา ใ้ทานไปอยู่
เมืองน้อยนั้น ข้าพเจ้าขอลภัยแก่ท่านเถิด" (สาม. 823)
ตามตัวอย่างนี้ ในสมัยปัจจุบันไซ้ "ข้าพเจ้าขอลภัยเถิด" อาจกล่าวได้ว่า
คำกริยา ขอลภัย ไม่คงใช้กับบุพบท แก่ และไม่คงมีคำสรรพนามซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรม
ของกริยา

5.1.1.2.2 ในปัจจุบันคำสรรพนามค่านั้นอยู่ข้างหน้าคำกริยา

ในกรณีที่สมัยก่อนไซ้คำบุพบท แก่ ตามหลังคำกริยา
บางคำ ไ้แก่คำกริยา ยากใจ และหลังคำบุพบทค่านั้นเป็นคำสรรพนาม ในปัจจุบันจะไม่ไซ้
คำบุพบท แก่ และคำสรรพนามค่านั้นจะอยู่ข้างหน้าคำกริยา เช่น

ยากใจ

(สมัยก่อน) ไซ้ ยากใจ - แก - สรรพนาม

(ปัจจุบัน) ไซ้ สรรพนาม - บุงยากใจ, หรือ ลำบากใจ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "พระองค์กับพระเจ้าพี่ทั้งสองเสด็จกลับเสียบโดยคี่เถิด
อย่าใ้ยากใจแก่ข้าพเจ้าทั้งปวงเลย" (ราช. 174)

ตามตัวอย่างนี้อาจกล่าวได้ว่าในสมัยก่อนไซ้คำกริยา ยากใจ และมีคำบุพบท
แก่ และคำสรรพนามตามหลัง แต่ปัจจุบันคำกริยาค่านี้จะไซ้ บุงยากใจ หรือ ลำบากใจ
ตามลำพัง และคำสรรพนามค่านั้นจะอยู่ข้างหน้าคำกริยา ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค
เช่น "อย่าใ้ข้าพเจ้าบุงยากใจเลย" หรือ "อย่าใ้ข้าพเจ้าลำบากใจเลย"

5.1.2 แต่ คำบุพบท แต่ ปรากฏที่ไวยากรณ์ต่างกับภาษาสมัยปัจจุบันคือ ในกรณีที่มีก่อนใช้คำบุพบท แต่ ตามหลังคำกริยาบางคำ คือ เก็บ, และ กราบเรียน ในปัจจุบันจะใช้คำบุพบทคำอื่นตามหลังคำกริยาเหล่านั้น เป็น เก็บจาก, และ กราบเรียนต่อ เช่น

เก็บ

(สมัยก่อน) ใช้ เก็บแต่

(ปัจจุบัน) ใช้ เก็บจาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “จึงไต่ทรงปรึกษาพระราชดำริในการที่จะให้เลิกเก็บตลาด

แต่ราษฎรที่ยากจน”

(ประกาศ. 257)

หมายเหตุ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 345-7 เรื่อง “ประกาศให้ใช้คำ กับ, แก่, แต่, ต่อ, ใน, ยัง, ในที่ควร” กำหนดให้ใช้ตรงกับตัวอย่างนี้ว่า “เก็บเอาแต่”

คำบุพบท แต่ ซึ่งมีความหมายเท่ากับ จาก นี้ ในปัจจุบันยังมีใช้ในหมู่นักเรียนเก่าของสมัยปัจจุบัน และยังคงปรากฏในภาษาถิ่น เช่น ภาษาบักซ์ไต ว่า “ไต่มาแต่ไหน” เท่ากับ “ไต่มาจากไหน”

กราบเรียน

(สมัยก่อน) ใช้ กราบเรียนแต่

(ปัจจุบัน) ใช้ กราบเรียนต่อ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 “ไต่นำเอาความขึ้นกราบเรียนแต่ท่านเสนาบดีผู้ใหญ่” (จ.ม.อ. 13)

หมายเหตุ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 345-7 เรื่อง “ประกาศให้ใช้คำ กับ, แก่, แต่, ต่อ, ใน, ยัง, ในที่ควร” กำหนดให้ใช้ตรงกับสมัยปัจจุบันว่า

“เรียนต่อ” ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “กราบเรียนต่อ” ดังนี้ “เรียนต่อท่านเสนาบดี

5.1.3 ต่อ คำบุพบท ต่อ ปรากฏที่ใจค่างกับภาษาสมัยปัจจุบันคือ ในกรณีที่มีสมัยก่อน ใจคำบุพบท ต่อ ตามหลังคำกริยาบางคำคือ ยิ้ม, เบิก, เบิกยิ้ม, และ รับ ในปัจจุบันจะใช้ คำบุพบท จาก ตามหลังคำกริยาเหล่านั้น เป็น ยิ้มจาก, เบิกจาก, เบิกยิ้มจาก และ รับจาก เช่น

ยิ้ม

(สมัยก่อน) ใจ ยิ้มต่อ

(ปัจจุบัน) ใจ ยิ้มจาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “ให้กรมนครบาลยิ้มตามโคกต่อกรมพระกลาโหม ไปตั้งที่ตึกรับทูต 20 ใบ”

(พงศ. 62/336)

เบิก

(สมัยก่อน) ใจ เบิกต่อ

(ปัจจุบัน) ใจ เบิกจาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “เบิกเสื่อ ทวนตรงต่อชาวพระคลังเสื่อ พระคลังทวน”

(พงศ. 62/327)

เบิกยิ้ม

(สมัยก่อน) ใจ เบิกยิ้มต่อ

(ปัจจุบัน) ใจ เบิกยิ้มจาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “อึ่งให้กรมพระนครบาลเบิกยิ้มตามโคกต่อกรม พระกลาโหม ไปตั้งที่ตึกรับทูต 20 ใบ”

(พงศ. 62/331)

รับ
 (สมัยก่อน) ใช้ รับ ต่อ
 (ปัจจุบัน) ใช้ รับ จาก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "อนึ่งให้สมมพลเรือนรับพวงมาลัยภูกลั่นต่อทานข้างในไป

๙ แลวนโรงพระวิสุทธรัตนกรีธิให้พร้อม" (พงศ. 62/256)

หมายเหตุ ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 345-7 เรื่อง "ประกาศให้ใช้คำ
 กับ, แก, แด, แด, ต่อ, ใน, ยัง, ในที่ควร" กำหนดให้ใช้ "รับแต่"

แบบสอนหนังสือไทย อักษรประโยค หน้า 209 กำหนดให้ใช้ "ยืมมาแต่,
 รับมาแต่"

อาจกล่าวได้ว่า ทั้งในประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 และแบบสอนหนังสือไทย
 อักษรประโยคกำหนดให้ใช้คำบุพบทตามหลังคำกริยา ยืม และ รับ แดกต่างทั้งกับภาษาใน
 สมัยก่อนและปัจจุบัน คำบุพบท แต่ ซึ่งตามหลังคำกริยาทั้งสองคำนี้ ในปัจจุบันใช้คำบุพบท
จาก แทน ดังใ้กล่าวมาแล้วในข้อ 5.1.2

5.1.4 ใน คำบุพบท ใน ปรากฏที่ใช้ต่างกับภาษาสมัยปัจจุบันเป็น 2 แบบ คือ

5.1.4.1 ในกรณีสมัยก่อนใช้คำบุพบท ใน นำหน้าคำนามบางคำ

5.1.4.2 ในกรณีสมัยก่อนใช้คำบุพบท ใน ตามหลังคำกริยาบางคำ

5.1.4.1 ในกรณีสมัยก่อนใช้คำบุพบท "ใน" นำหน้าคำนามบางคำ

ในกรณีสมัยก่อนใช้คำบุพบท ใน นำหน้าคำนามบางคำ คือ เตียง,
 และ บก ในสมัยปัจจุบันจะใช้คำบุพบท บน เป็น บน เตียง, และ บน บก แทน

เตียง
 (สมัยก่อน) ใช้ ใน เตียง
 (ปัจจุบัน) ใช้ บน เตียง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ฝ่ายสุมาสู่อั้งที่พอยุคยทัพเตงงายก็ยังไม่มา ปวคจักนุ
เป็นกำลังก็นอนอยู่ในเตียง (2)

(สาม. 1533)

บท

(สมัยก่อน) ใช้ ในบท

(ปัจจุบัน) ใช้ บนบท

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "ยกการเก็บเบี้ยแก่ไพร่ที่ขายของแผงลอย แลเร่ขาย
ในบทแฉเรือเล็กน้อยทั้งปวงเสีย"

(ประกาศ. 257)

ในกรณีเช่นตัวอย่างนี้ ภาษาสมัยปัจจุบันใช้ "บนบท และ ในเรือ"

5.1.4.2 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท "ใน" ตามหลังคำกริยาบางคำ

ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท ใน ตามหลังคำกริยาบางคำ คือ
คำกริยา อยู่ ในสมัยปัจจุบันจะใช้คำบุพบท กับ ตามหลังคำกริยาคำนั้น เป็น อยู่กับ เช่น

อยู่

(สมัยก่อน) ใช้ อยู่ใน

(ปัจจุบัน) ใช้ อยู่กับ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ถึงตัวข้าพเจ้าอยู่ในมหาอุปราชนี่เป็นขุนนางนอก
ตำแหน่งก็จริง"

(สาม. 861)

(2) ใช้เหมือนสำนวนภาษาอังกฤษว่า "to stay in bed"

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า อยู่ใน น่าจะมีความหมายว่า “อยู่ในความปกครอง” คือ ผู้บังคับทํางานใหญ่ปกครองควย มีใคอยู่เฉย ๆ”

5.1.5 ควย คำบุพบท ควย ปรากฏที่ใช้ต่างกับภาษาสมัยปัจจุบันเป็น 2 แบบ คือ

5.1.5.1 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท ควย ระหว่างคำนามสองคำ

5.1.5.2 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท ควย ตามหลังคำกริยาบางคำ

5.1.5.1 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท “ควย” ระหว่างคำนามสองคำ

ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท ควย ระหว่างคำนามสองคำ ในสมัยปัจจุบันจะใช้คำบุพบท กับ ระหว่างคำนามสองคำนั้น เช่น

เจากรุงศรีอยุธยาควยเจากรุงอังกฤษ

(สมัยก่อน) ใช้ เจากรุงศรีอยุธยาควยเจากรุงอังกฤษ

(ปัจจุบัน) ใช้ เจากรุงศรีอยุธยากับเจากรุงอังกฤษ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 “แลซึ่งอาณาเขื่อน เพื่อจะให้เป็นประโยชน์แก่กันทั้งสองฝ่าย

แลเจากรุงศรีอยุธยาควยเจากรุงอังกฤษจะได้เป็นไมตรีกัน (พงศ. 62/128)

5.1.5.2 ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท “ควย” ตามหลังคำกริยาบางคำ

ในกรณีที่สมัยก่อนใช้คำบุพบท ควย ตามหลังคำกริยาบางคำ คือ ควย, และ อยู่ ในปัจจุบันจะใช้คำบุพบท กับ หรือ แก่ ตามหลังคำกริยา ควย เป็น ควยกับ หรือ ควยแก่ และใช้คำบุพบท กับ ตามหลังคำกริยา อยู่ เป็น อยู่กับ เช่น

ควย

(สมัยก่อน) ใช้ ควยควย

(ปัจจุบัน) ใช้ ควยกับ, หรือ ควยแก่

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “เมื่อกินโต๊ะอยู่นั้น กวีมหาโคตรัสประกาศไคควย
ราชทูตไม”

(จ.ม.ราชาโช. 178)

อยู่

(สมัยก่อน) ไช้ อยู่ควย

(ปัจจุบัน) ไช้ อยู่กับ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 “ข้าพเจ้าจะขอไปเชิญผู้มีสติปัญญามาให้อยู่ควยท่านคนหนึ่ง
สอบังทอง”

(สาม. 818)

หญิงคนใจกว้างกันเก็บเครื่องอาวุธเสีย แล้วยกเชิญเล่าปี

เขามาอยู่ควยนางขุนธูหีน”

(สาม. 788)

รัชกาลที่ 6 “เป็นธรรมดาของผู้ใหญ่ยอมเอนกเด็กคนน้อยมากกว่า
น้องหญิงของเราไม่ไคอยู่ควยยาย ถัดมาก็ถึงเรา ยายจึงรัก
เรามากกว่าหลานอื่น”

(พระประวัติ. 5)

ในตัวอย่างเหล่านี้ มีคำสรรพนามหรือคำนามตามหลังคำบุพบท ควย ในคำว่า อยู่ควย คำว่า อยู่ควย ในความหมายว่า “อยู่กับ หรือ อยู่ควยกัน” นี้ ยังคงใช้อยู่ในสมัยปัจจุบัน แต่ใช้ในลักษณะแตกต่างกับสมัยก่อน คือ ใช้ตามลำพังได้ โดยไม่ต้องมีคำสรรพนามหรือ คำนาม หลังคำบุพบท ควย เช่น “พรุ่งนี้พี่ชายของเขาจะมาอยู่ควย”

5.2 คำในหมวดคำลักษณนาม

คำในหมวดคำลักษณนามบางคำในภาษาสมัยก่อน มีที่ไช้ต่างกับในสมัยปัจจุบันในเรื่องต่อไปนี้ คือ

5.2.1 เรื่องคำลักษณนาม อัน

5.2.2 เรื่องคำลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนาม (3)

5.2.3 เรื่องคำลักษณนามอื่น ๆ

5.2.1 คำลักษณนาม "อัน" เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำลักษณนาม อัน ในภาษาสมัยก่อนกับปัจจุบันแล้ว ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันดังนี้ คือ คำว่า อัน ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรม ๆ ว่า "เป็นคำบอกลักษณะสิ่งของ มีลักษณะยาวหรือสั้น เป็นชั้น เช่นไม้" ในภาษาสมัยก่อนปรากฏว่ามีใช้มาก โดยไม่จำกัดว่า สิ่งของนั้นต้องมีลักษณะยาวหรือสั้น หรือเป็นชั้น อย่างที่อธิบายไว้ในพจนานุกรม ๆ คือ อาจใช้กับคำนามซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งของที่มีขนาดใหญ่โต เช่น ภูเขา ไร่ นอกจากนั้นยังอาจใช้กับคำนามซึ่งหมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น กลอุบาย และโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น ก็ได้ อาจกล่าวได้ว่า คำลักษณนาม อัน เป็นที่นิยมใช้มากที่สุดก่อนในภาษาสมัยก่อน โดยเฉพาะภาษาสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 6 แต่ในปัจจุบัน คำลักษณนามคำนี้ใช้ในความหมายตรงตามพจนานุกรม ๆ คือ "เป็นคำบอกลักษณะสิ่งของ มีลักษณะยาวหรือสั้น เป็นชั้น" เท่านั้น เช่น ไม้บรรทัด, ขนมหาด

คำนามไม่จำกัดลักษณะซึ่งใช้กับคำลักษณนาม อัน ในภาษาสมัยก่อนนั้น อาจแบ่งออกตามความหมายได้เป็น 3 ประเภท คือ

5.2.1.1 คำนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิต

5.2.1.2 คำนามที่หมายถึงสิ่งไม่มีชีวิตซึ่งมีขนาดใหญ่ และ ไม่เป็นชั้น

5.2.1.3 คำนามที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นนามธรรม

5.2.1.1 คำนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิต

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการใช้คำลักษณนาม อัน ในภาษาสมัยก่อน ซึ่งใช้กับคำนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิต แต่ปัจจุบันใช้คำลักษณนามคำอื่น เช่น

(3) คำลักษณนามชนิดนี้ ปรากฏชื่อในหนังสือ "วจีวิภาค" ของพระยาอุปกิตศิลปสาร หน้า 28 ว่า "ลักษณนามซ้ำชื่อ"

สุนัขจิ้งจอก

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " ตัว

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "อันพระตะบะนี้เปรียบประดุจสุนัขจิ้งจอกอันน้อย จะมาสู่
พระองค์ซึ่งเป็นพระยาราชนิสัยใดกันใด"

(ราช. 52)

เจ้า, และเขียน

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " องค์

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 "ถ้าข้างเงินเขาจะยังคงถือประเพณีเดิมของเขา บขานั่งสื่อ
ราวกับเจ้าหรือเขียนอะไรอันหนึ่ง และนับถือบรรดาผู้ที่เขียน
แปลว่าเป็นปราชญ์หรือชินแสทั้งนั้น ก็ข้งเขาเป็นไร"
ในที่นี้ คำว่า เจ้า ถือว่าเป็นสิ่งมีชีวิต

(โคลนคติล้อ. 30)

5.2.1.2 คำนามที่หมายถึงสิ่งซึ่งมีขนาดใหญ่และไม่เป็นชิ้น

ต่อไปนี้เป็นตัวอยางของการใช้คำลักษณนาม อัน กับคำนามที่
หมายถึงสิ่งซึ่งมีขนาดใหญ่และไม่เป็นชิ้นในภาษาสมัยก่อน แต่ปัจจุบันใช้คำลักษณนามคำอื่น
หรือไม่ใช้คำลักษณนาม เช่น

เขา

(สมัยก่อน) ใ้คำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " ลูก

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ครั้นถึงเนินเขา ชงเบ็งก็ลงจากเกวียนเดินไปถึงเขา

ใหญ่อันหนึ่ง"

(ตาม. 1289)

หมายเหตุ ในสมัยรัชกาลที่ 6 ใช้คำลักษณนาม ลูก กับคำนาม ภูเขา เช่นเดียวกับสมัยปัจจุบัน เช่น

รัชกาลที่ 6 "ที่พิทักษ์คลองแดนนั้น ตั้งอยู่ริมเขา^{ลูก}หนึ่ง"

(พระร่วง. 46)

ฟ้า

(สมัยก่อน) ใช้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) ไม่ปรากฏว่าใช้คำลักษณนามกับคำนามคำนี้

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "อันชาวเมืองกังตั้งกับเราแต่^{นี้}ไป จะปองล้างกันไป

ไม่ขออยู่รวมฟ้าอันเดียวกันเลย"

(ตาม. 1127)

แม่น้ำ, คลอง, และทาง

(สมัยก่อน) ใช้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " สาย

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ครั้นเพลาประมาณสามยามเศษก็ถึงแม่น้ำอันหนึ่ง"

(ตาม. 79)

"ครั้นถึงคลองอันหนึ่ง ช่างลงข้ามคลองคึกโคลอนดอนเท่ามิขึ้น"

(ราช. 58)

"โจรนั้นก็ไล่ตามไปถึงทางน้อยอันหนึ่ง"

(ตาม. 1335)

บอ

(สมัยก่อน) ใช้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " บอ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ขุนเทียนแลไปคุเห็นรัศมีประหลาดคังนั้น จึงเดินไปให้
ทหารจุกคบเพลิงส่องคุก็เห็นบออันหนึ่ง"

(สาม. 80)

ป่า, ที่, และทุ่ง

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " แห่ง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ครันไปตึงป่าอันหนึ่งถามว่าชื่อไร มตะหยอกจึงบอกว
ชื่อป่ากลาง"

(ราช. 25)

"แล้วลไปก็จูงมือเลาปีเขาไ้ไนในที่อันเดียวกัน"

(สาม. 233)

รัชกาลที่ 6 "ตรงที่แคนเขมรตอกกับแคนฉนวนคุชอบกลหนักหนา แคนตอกัน
ที่ทุ่งอันหนึ่ง"

(นกรวัค. 167)

"ที่ริมที่พักรอนนมที่อันหนึ่งเรียกวาเมืองพลับพลา"

(พระร่วง. 38)

ทิพิมาน

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " หลัง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "คังจะรุมามีทิพิมานอันหนึ่งประดิษฐานอยู่ในชั้น
จาคมหาราชิกะเทวะโลกยะ"

(1 กฏ. 43)

โต๊ะ

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) " ตัว

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 “เห็นเซอร์เซมส์รุกแต่งตัวรับเหมือนกันกับแต่งตัวขึ้นมาหา
าพพา แล้วยืนรับจับมือบอโกไหนึ่งโตะอันเดียวกัน” (พงศ. 62/129)

เมือง

(สมัยก่อน) ไซ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) “ เมือง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 “ตามข้อความเหล่านี้ ฟังเข้าใจได้อย่าแล้วว่า เมืองซากังราว
มิใช่เมืองเล็กน่อย เป็นเมืองสำคัญอันหนึ่ง” (พระร่วง. 151)

ภายในเขตเมืองไม่มีอะไร จึงเข้าใจว่าเป็นเมืองคานอันหนึ่ง
เท่านั้น เพราะตั้งอยู่ริมถนนพระร่วงที่เดียว” (พระร่วง. 45)

5.2.1.3 คำนามที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นนามธรรม

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการใช้คำลักษณนาม อัน กับคำนามที่
หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นนามธรรมในภาษาสมัยก่อน แต่ปัจจุบันใช้คำลักษณนามคำอื่น เช่น

กอดูบาย

(สมัยก่อน) ไซ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) “ อย่าง, หรือ ขอ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 “เราจะคิดกอดูบายอันหนึ่งให้สูมาอ้อยไปจงได้” (ตาม. 1354)

โรค

(สมัยก่อน) ไซ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) “ โรค

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "หมอฮั่วโตจึงทายว่า โรคทานอนนี้เพื่อลมเสียดแทงในศีรษะ" (สาม. 1130)

ความ, และความคิด

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อน

(ปัจจุบัน) " เรือง, หรือ ขอ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 "ทำไมความอนนี้เจ้าวิลาศไม่ทราบหรือ"

(พงศ. 62/125)

รัชกาลที่ 6 "ความคิดอันนี้สำเร็จปรารถนา, จึงได้เกิดตั้งแนวสนามเพลาะ
ประจักษ์กันอย่างเขนที่เปนอนอยู่ในกาลบัดนี้"

(สงคราม. 84)

พระบรมราชวงศ์

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อน

(ปัจจุบัน) ใ้กับคำลักษณนามซึ่งมีรูปซ้ำกับคำนาม

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "ได้เป็นบรมธรรมิกราชาธิราชเป็นปฐมในพระบรมราชวงศ์
อนนี้"

(ประกาศ. 17)

รัชกาลที่ 5 "แล้วสร้างโรงธรรมหันหน้าเข้าหาพระอุโบสถใหม่
สี่ฐานใหญ่เท่ากันทั้งสองหลัง ตั้งอยู่อย่างนั้น นานมาจนถึง
เวลาแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นที่สาม
ในพระบรมราชวงศ์อนนี้"

(วชิรญาณ. 620)

พระราชตระกูล

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อน

(ปัจจุบัน) ใ้กับคำลักษณนามซึ่งมีรูปซ้ำกับคำนาม

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “แฉ เป็นพระเกียรติยศแก่พระราชตระกูลอันเป็นที่พึ่ง
ทานทั้งปวง”

(ประกาศ. 85)

พระพุทธรูป

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนาม อัน

(ปัจจุบัน) อาจใ้กับคำลักษณนาม กริ่ง

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “จงมีใจเลื่อมใสศรัทธา อนุโมทนารับส่วนพระราชกุศล
ในพระพุทธรูปอันนี้เถิด”

(ประกาศ. 84)

5.2.2 คำลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนาม ในสมัยก่อนคำลักษณนามซึ่งมีรูป
อย่างเดียวกับคำนาม หรือเรียกตามหนังสือไวยากรณ์ “วจีวิภาค” ว่า “ลักษณนามซ้ำชื่อ” นั้น
มีที่ใ้แตกต่างกับสมัยปัจจุบันคือ ในสมัยก่อนใ้คำลักษณนามซ้ำชื่อกับคำนามบางคำ แต่ปัจจุบัน
ใ้คำลักษณนามคำอื่นกับคำนามเหล่านั้น เช่นคำนามต่อไปนี้

โคม, และตะเกียง

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนาม คือ โคม, และตะเกียง

(ปัจจุบัน) ใ้กับคำลักษณนามคือ ดวง กับคำนามทั้งสองคำ

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “โปรดเกล้าฯ ใ้จุดตะเกียงของโคมเสมาประตูปิมาณชัยศรี

54 ตะเกียง โคมแขวนทิมสงฆ์ 6 โคม”

(พงศ. 62/245)

ข้าง, และมา

(สมัยก่อน) ใ้กับคำลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนามคือ ข้าง, และมา,
แต่ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 อาจใ้คำว่า ตัว ไ้ข้าง

(ปัจจุบัน) ใ้กับคำลักษณนามคือ เข็อก, และตัว

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 “บ้านนี้มีอยู่ตามบ้านเรือนบางทาง ๆ บ้านละมาหนึ่งบาง
สองมาบาง”

(ทัฬหยูวน. 90)

รัชกาลที่ 4 “ชายคนหนึ่งจึงเปลี่ยนมาตัวชื่อออกมา”

(จ.ม.ราชโ. 163)

“ข้างมานี้เป็นศัพท์มีชาติมีสกุล ไม่ควรเรียกวาตัวหนึ่ง
สองตัว ให้เรียกวาข้างหนึ่งสองข้าง มาหนึ่งสองมา แต่ศัพท์
เดียรจนาจานนอกจากข้างมานั้นให้เรียกวาตัวหนึ่งสองตัว”

(ประกาศ. 68)

จากคำประกาศในตัวอย่างนี้จะกล่าวได้ว่า ก่อนการออกประกาศ คำลักษณนาม
ของคำนาม ข้าง, และมา คือ ตัว บาง ข้างหรือมา บาง เพิ่งจะบังคับให้ใช้เป็นคำลักษณนาม
ซ้ำชื่อในสมัยรัชกาลที่ 4 ส่วนคำลักษณนาม เชือก ซึ่งใช้กับ ข้าง ในสมัยปัจจุบันนั้น ในหนังสือ
ไวยากรณ์ “วจีวิทยา” กำหนดว่า สำหรับใช้กับคำนามคือ ข้างบ้าน

พนักงาน

(สมัยก่อน) ใช้กับลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนามคือ พนักงาน

(ปัจจุบัน) ใช้กับคำลักษณนามคือ คน

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “ให้มหาดไทย กลาโหม กรมพระสถิตี หมายบอกเจ้าพนักงาน
และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหาร พลเรือน ในพระบรมมหาราชวัง
จงทุกพนักงาน”

(พงศ. 62/246)

รถ

(สมัยก่อน) ใช้กับคำลักษณนามซึ่งมีรูปอย่างเดียวกับคำนามคือ รถ

(ปัจจุบัน) ใช้กับคำลักษณนามคือ คัน

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “รองกงสุลจึงเชิญพวกราชทูตทั้งนายและไพร่ขึ้นรถทรงรถ
เทียมม้ารถละสี่”

(จ.ม.ราชโ. 150)

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 “ขณะนั้นมีคนหนึ่งเอาข้าวขึ้นไปบอกดิยณเมืองเตี้ยงอัน” (สาม. 92)

“ครั้งหนึ่งมีคนหนึ่งสุนัขกัดเอาแม่เทาซากไป จึงบังเกิด
เป็นก้อนเนือยออกมาส่องกอน ๆ หนึ่งให้เจ็บกอนหนึ่งให้คัน
จึงหาหมอฮัวโตมารักษา” (สาม. 1130)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า หนึ่ง เป็นคำบอกจำนวนนับ
“แลไปเห็นคนยืนอยู่ริมตะเกียงจึงถามไปว่า ใครอุกอาจ
เข้ามาปานนี้ คนนั้นมิใคร่พูดควย” (สาม. 1125)

“ถ้าใครคนนั้นมาแล้วก็เหมือนพระเจ้าอันโกโจโคเคียวเหลือยง
ผู้มีปัญญามาได้เป็นที่ปรึกษา” (สาม. 562)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า นั้น และ นี้ เป็นคำบอกกำหนด

5.2.3 คำลักษณนามอื่น ๆ นอกจากคำลักษณนาม อัน และคำลักษณนามซ้ำซ้อนแล้ว
ในภาษาสมัยก่อนยังมีคำลักษณนามคำอื่น ๆ ที่ใช้กับคำนามคนละคำกับปัจจุบัน เช่น

กระบอก, กะบอก, หรือบอก

(สมัยก่อน) ใช้ทั้งคำว่า กระบอก, กะบอก, และ บอก กับคำนาม เช่น ปืน

(ปัจจุบัน) ใช้คำว่า กระบอก เพียงคำเดียว และใช้ตรงตามที่หนังสือไวยากรณ์
“วจีวิภาค” กำหนดไว้คือ ใช้กับ “ของกลมยาวแตกตรง เช่น ปล่อง
ไม้ไผ่ ขาวหลาม พล ปืน” (4)

ส่วนคำว่า บอก มีใช้แต่ในภาษาดั้งเดิมบางถิ่น เช่น ภาษายกษัตริย์ ใช้ว่า
“ปืน 1 บอก” เป็นต้น

4 พระยาอุปกิตศิลปสาร, ไวยากรณ์ไทย “วจีวิภาค” (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2493), หน้า 26

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 "ที่ปืนใหญ่นั้นมีทหารรักษาอยู่กระบอกละห้าคน สี่กระบอก

รวมทหารยี่สิบคน"

(จ.ม.ราชโศ. 137)

"อนึ่งในกรมเกณฑ์แสงปืนจัดปืนรางเขี้ยวไวบนสัประคับ

ข้าง ๆ ละบอก 7 ข้าง 7 บอก"

(พงศ. 62/316)

รัชกาลที่ 5 "วันนี้เราไต่ประทอนปืนเล็กสองบอก"

(จ.ม.วชิรฤทธิศ. 177)

"เจ้าของรับรองอย่างแข็งแรงตามธรรมเนียมของผู้นาย
ที่จะรับแขกให้กว้างขวาง และไต่หูลดวายปืนลอกกระบอกที่

ดองยิงแค้นเค็จพระบรมโอรสาธิราชกระบอกหนึ่ง"

(พระเสด็จ. 47)

รัชกาลที่ 6 "ในค่ายทหารฝรั่งเศสและบนเชิงเนินสนามเพลาะนั้นได้มีการรักษาอาวุธประจำอยู่ทุกด้าน มีทั้งปืนใหญ่สนามขึ้นไปตั้งไว้
อยู่หลายกระบอก"

(จ.ม.ฝ.ยี่คจันท์. 53)

ค้น

(สมัยก่อน) ไซ้กับค่านาม เช่น กลอง (หมายถึงกลองสู้บยา)

(ปัจจุบัน) ไซ้ตรงตามที่หนังสือไวยากรณ์ "วจีวิภาค" กำหนดไว้คือ ไซ้กับ

"ของที่มีส่วนสำหรับถือและลาก รูปยาว ๆ เช่น รม ฉัตร ธนุ

กระสุน หน้าไม้ ขอน ส้อม ขอ เบ็ก (ที่มีคัน) แร้ว

ไถ ฯลฯ (5)

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 4 “เจ้าเมืองโกโรให้เอากลองมาให้พวกภราดรทูตคนละคัน” (จ.ม.ราโช. 152)

ตามตัวอย่างนี้ถ้าคำว่า กลอง หมายถึง “กลองสับยา” ที่มีความยาวมาก ๆ การใช้คำลักษณะนาม คัน ในสมัยก่อน ก็ตรงกับสมัยปัจจุบันตามที่หนังสือไวยากรณ์ “วจีวิภาค” กำหนดไว้ คือ ไซ้กับ “ของที่มีส่วนสำหรับถือและลาก รูปยาว ๆ”

ควง

(สมัยก่อน) ไซ้กับคำนาม เช่น โทษะ, ไภยะ, โมหะ, และ โมหะเจตสิก

(ปัจจุบัน) ไซ้ตรงตามที่หนังสือไวยากรณ์ “วจีวิภาค” กำหนดไว้ คือ ไซ้กับ “ของที่เป็นรอยกลม ๆ เช่น รอยคาง คราคาง ๆ ของที่มีแสง เช่น ตะวัน เดือน ดาว ไฟ และ จิต วิญญาณ ฯลฯ” (6)

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 “ฉันทนั้นเปะอะกุศลจิตโดยแท้ และโทษะไภยะโมหะสามควงนี้

เปะอะกุศลเจตสิกฝ่ายเดียว”

(1 กฏ. 50)

“โมหะเจตสิกควงนี้คือตัววิชา”

(1 กฏ. 53)

ลูก

(สมัยก่อน) ไซ้กับคำนาม เช่น กาย

(ปัจจุบัน) ไซ้ตรงตามที่หนังสือไวยากรณ์ “วจีวิภาค” กำหนดไว้ คือ ไซ้กับ “ของที่มีรูปกลม ๆ เช่น ลูกไม้, ลูกหิน ฯลฯ ไ้ ก็ไซ้” (7)

6 ดูแหล่งที่แล้ว

7 ดูแหล่งที่แล้ว หน้า 25

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ทั้งสองก็มีฝีมืออยู่ด้วยกัน แม่จะให้ไปแต่ผู้เดียวก็จะมี
ความน้อยใจ จงไปด้วยกันทั้งสองนายก็เอาค้ายให้ใครคนละลูก
แม่ผู้ใดที่ใครก่อนก็จะมี ความชอบมาก"

(สาม. 901)

หลัง

(สมัยก่อน) ไซ้กับค่านาม เชน รด

(ปัจจุบัน) ไซ้ตรงตามหนังสือไวยากรณ์ "วจีวิภาค" กำหนดไว้ คือไซ้กับ
"ของที่มีรูปเป็นหลังคา เชน เรือน ตึก กุบ ประทุน เกง มุขบก
มุง ฯลฯ (8)

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 6 "ที่ขามแห่งนี้ทำแข็งแรง มีสถานคอนกรีต แลเวียนต์สำหรับ
รับรถยนต์ขาม รดใหญ่ขนาดเช่นที่เราไปขามไคกราวละ ๒ หลัง
ถายอมลงมาขามไคกราวละ ๓ หลัง"

(นครวัด. 166)

"เมื่อเสียดกันเสร็จแล้ว มองลิเออร์บอดูเองมาขึ้นรถหลัง
เดียวกับเราแลดู เเรดิคังกำปอกแลดูอื่นไปรถอีกสองหลัง"

(นครวัด. 166)

หมายเหตุ ในภาษาสมัยก่อนคำลักษณะนาม หลัง อาจใช้เช่นเดียวกับปัจจุบัน ซึ่ง
กำหนดไว้ในหนังสือไวยากรณ์ "วจีวิภาค" คำว่า รด สมัยก่อนอาจจะถือว่าเป็น "ของที่มี
รูปเป็นหลังคา" จึงไซ้กับคำลักษณะนาม หลัง ดังที่ปรากฏในตัวอย่างนี้

5.3 คำบางคำในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำไคสองหมวด แต่ในสมัยปัจจุบันคำเหล่านั้นจะอยู่ในหมวดคำเพียงหมวดเดียว

คำต่าง ๆ ซึ่งมีไช้อยู่ในภาษาสมัยก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับที่มีไช้อยู่ในภาษาสมัยปัจจุบันแล้วปรากฏว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปคือ ในบางกรณีคำบางคำในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำไคสองหมวด แต่ในสมัยปัจจุบันคำเหล่านั้นจะอยู่ในหมวดคำเพียงหมวดเดียว เช่น คำต่อไปนี้

บก

(สมัยก่อน) ไช้เป็น คำนาม และ คำกริยา

(ปัจจุบัน) " คำนาม

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 3 "นำมากขึ้นทวมบ้านประมาณ 4 วา 5 วา ซ้ำอยู่ได้ 7 วัน

8 วัน นำจึง**บก**" (ทัพญวน. 43)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า บก ไช้เป็น**คำกริยา** น่าจะมีความหมายว่า "แห่ง, ลดลง"

รัชกาลที่ 4 "ถึงเวลาบ่ายสี่โมงพวกราชทูตพากันไปเที่ยวเล่นบน**บก**" (จ.ม.ราโช. 147)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า บก ไช้เป็น**คำนาม** น่าจะมีความหมายตรงตามพจนานุกรมว่า "ที่ดอน, ที่แห่ง, ที่พ้นจากน้ำ"

จะเห็นได้ว่าในภาษาสมัยก่อน คำว่า บก นอกจากจะอยู่ในหมวดคำนามแล้วยังอยู่ในหมวดคำกริยาได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า คำคำนี้ในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำไคสองหมวด แต่ปัจจุบันจะอยู่ไคในหมวดคำหมวดเดียว

บา

(สมัยก่อน) ไช้เป็น คำนาม และ คำกริยา

(ปัจจุบัน) " คำกริยา

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ให้เวณขวานนั้นไปให้แกพอมแม่พี่น้องเฝ้าพันชุนบ้านนี้จึงชอบ" (3 กฏ. 191)

รัชกาลที่ 4 "แล้วจึงให้เอาเจ้าของขวานไปบอกตอกรมพระนครบาล
ให้ช่วยตามจับ แล้วให้เจ้าของขวานเร่งติดตามจับเสียให้ได้
ตัวโดยเร็ว" (ประกาศ. 330)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ขวาน ไข เป็นคำนาม น่าจะมีความหมายว่า

"คนวิกลจริต"

รัชกาลที่ 1 "ผู้ร้ายที่พันแทงคนขวานตายไข ให้ทอครางวัดเป็นเบี้ย
ปลุกตัวผู้ตายโดยชนาคให้แกญาติพี่น้องแห่งขวา" (3 กฏ. 192)

ตามตัวอย่างนี้ คำว่า ขวาน ในคำว่า คนขวาน ไข เป็นคำกริยา น่าจะมีความหมาย

ตรงตามพจนานุกรม ๆ ว่า "เสียจริต, สติสิ้นเพื่อน"

จะเห็นได้ว่าในภาษาสมัยก่อน คำว่า ขวาน นอกจากจะอยู่ในหมวดคำกริยาแล้ว

ยังอยู่ในหมวดคำนามได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า คำคำนี้ในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำได้สองหมวด
แต่ปัจจุบันจะอยู่ได้ในหมวดคำหมวดเดียว

พ้อง

(สมัยก่อน) ไข เป็น คำนาม และ คำลักษณนาม

(ปัจจุบัน) " คำลักษณนาม

ตัวอย่าง

รัชกาลที่ 1 "ซึ่งท่านยกกองทัพมาครั้งนี้มีทหารประมาณร้อยหมื่นเศษ
ทั้งสติปัญญาที่ลึกซึ้งกว้างขวางอุปมาดังก้อนศิลา อันทหารใน
เมืองกัณฑ์นั้นก็น้อย อุปมาเหมือนฟองไก่อและฟองนก" (สาม. 693)

"พระเจ้าเหี้ยนเต้เห็นอุปมาดังฟองไก่ออันวางอยู่เหนือ
หน้าศิลา" (สาม. 104)

รัชกาลที่ 5 "มันรู้จักอยู่กับด้วยกันเป็นคู่ ๆ สองตัวตัวเมีย เมื่อถึง
คราวมีฟองก็ช่วยกันฟักฟองเลี้ยงลูกไปจนใหญ่" (วชิรญาณ. 33/3281)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ฟอง ใ้ เป็นคำนาม น่าจะมีความหมายว่า "ไซ้"
รัชกาลที่ 4 "ของที่นั่นแพ่งนัก ฟองโกสิบสี่ฟองเป็นเงินรูเปียหนึ่งคิก

เป็นเงินไทยสามสลึง"

(จ.ม.ราโช. 146)

"ปักเขียวหนัก 1 ทาบ พักทองหนัก 1 ทาบ (รวม)

หนัก 2 ทาบ ฯ ฟองเบ็คจืด 100 ฟอง ฟองเบ็คเค็ม 200 ฟอง

(รวม) 300 ฟอง"

(พงศ. 62/340)

ตามตัวอย่างเหล่านี้ คำว่า ฟอง ใ้ เป็นคำลักษณนาม ของคำว่า ฟอง ซึ่งเป็น
 คำนาม แปลว่า "ไซ้" แต่ปัจจุบัน ใ้ เป็นคำลักษณนาม ของคำว่า ไซ้

จะเห็นได้ว่าในภาษาสมัยก่อน คำว่า ฟอง นอกจากจะอยู่ในหมวดคำลักษณนาม
 แล้ว ยังอยู่ในหมวดคำนามได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า คำคำนี้ในภาษาสมัยก่อนอยู่ในหมวดคำได้
 สองหมวด แต่ปัจจุบันจะอยู่ในหมวดคำหมวดเดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย